

el-FEVÂİDÜ'İ - BEHİYYE

(القوائد البهية)

Abdülhay el-Leknevî'nin
(ö. 1304/1886)Hanefî fakihlerine dair
biyografik eseri.

Tam adı *el-Fevâ'idü'l-behiyye fi terâcimi'l-Hanefiyye* olup Mahmûd b. Süleyman el-Kefevî'nin (ö. 997/1589) *Ke-tâ'ibü a'lâmî'l-aşyâr* isimli tabakat kitabı özetlenerek bazı ilâvelerle birlikte hazırlanmış tek ciltlik bir eserdir. Bir mukaddime, biyografileri ihtiva eden bir ana bölüm ve bir sonuç kısmından oluşmaktadır. Eserin telif sebebini, takip edilen metoda dair açıklamaları ve daha önce bu konuda yazılmış eserler hakkında bazı bilgileri ihtiva eden mukaddime, Hanefî fakihlerinin bilinen altı tabakasına dair mâlumatla sona ermektedir. Asıl bölüm alfabetik sıraya göre hazırlanmış olup Ebû Hanîfe'den Kefevî'ye kadar 524 fakihın biyografisini ele almaktadır. Bu kısımda bazan Kefevî'den nakledilen bilgiyle yetinilmekte, bazan da bu bilgilerden sonra "kâle'l-câmi" kaydıyla ilâvelerde bulunmaktadır. Bilhassa yer isimleri ve nisbelerin doğru olarak belirlenmesi için büyük bir titizlik gösterilmekte, aralarında isim benzerliği bulunan âlimler diğer bazı özellikleriyle birbirinden ayırt edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca eserlerin gerçek müelliflerinin tesbitinde Kefevî'nin ve diğer âlimlerin düştüğü hatalara dikkat çekilmektedir. Sonuç bölümünde, kaynaklarda kısaca adı, lakabı veya künyesiyle anılan yahut aynı ad, lakap veya künyeyi taşıyan âlimlerin kimliği konusuna açıklık getirilmekte, fukaha arasında kullanılagelen bazı terim ve tabirlerin izahı yapılmaktadır. Bunların dışında "et-Ta'likâtü's-seniyye ale'l-Fevâidi'l-behiyye" adıyla düşülen notlarda, metinde adları geçen ve çoğu diğer mezheplerden olan 125 kadar âlim hakkında kısa bilgiler verilmekte ve en sonda da müellifin kendi biyografisi yer almaktadır.

Kendi sahasında ilk başvurulacak kaynaklardan olan *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, daha önce kaleme alınmış eserlerden âzami derecede faydalanılarak hazırlanması yanında sahasındaki en son eser olması bakımından da önem taşımaktadır.

Metni 11 Safer 1292'de (19 Mart 1875), ta'likatı 2 Cemâziyelâhir 1293 (25 Hazir-

an 1876) tarihinde tamamlanmış olan *el-Fevâ'idü'l-behiyye* birkaç defa basılmıştır (Leknahor 1293, 1304; Kahire 1304, 1324, 1918, 1924; Kazan 1903).

BİBLİYOGRAFYA :

Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye* (nşr. M. Bedreddin Ebû Firâs), Kahire 1324; Serkis, *Mu'cem*, II, 1596-1597; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 645, 857; *et-Târîhu'l-'Arabî: kâ'ime bibliyografıye*, Kahire 1968, s. 208.

HALİL ÜNAL

el-FEVÂİDÜ'İ-MECMÛA

(القوائد المجموعة)

Şevkânî'nin

(ö. 1250/1834)

mevzû hadislerle dair eseri.

Tam adı *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a fi'l-eḥâdîsi'l-mevzû'a*'dır. Şevkânî kitabın mukaddimesinde, hadis diye uydurulmuş sözlerden kurtulmanın yegâne yolunun onları tanımak olduğunu belirtmekte, hadis âlimlerinin hadis uydurmacılığına karşı, yalancıların ve zayıf râvilerin biyografilerine dair eserler ve uydurma rivayetleri bir araya toplayan kitaplar yazarak mücadele ettiklerini söylemektedir. Eserini telif ederken başvurduğu kaynakları sayan müellif bunların başlıcalarının Cüzekânî'nin *el-Ebâtil*, İbnü'l-Cevzî'nin *Kitâbü'l-Mevzû'ât*, Râdiyüddin es-Sâgânî'nin *Mevzû'ât*, Firûzâbâdî'nin *Hâtîmetü Sifri's-sa'âde*, Süyûtî'nin *el-Le'âli'l-maşnû'a*, Zeylül'l-Le'âli'l-maşnû'a ve *Kitâbü'l-Ve-ciz*, Zeynüddin el-İrâkî'nin *el-Muḡnî 'an ḥamli'l-esfâr*, Muhammed b. Abdurrahman es-Sehâvî'nin *el-Maḳâsidü'l-ḥasene*, İbnü'd-Deybâ'in *Temyüzü't-ṭayyib mine'l-ḥabîs*, Muhammed Tâhir el-Fettenî'nin *Tezkiretü'l-mevzû'ât* adlı kitapları olduğunu belirtmektedir. Hatta bazı ricâl ve tahrîc kaynaklarındaki mevzû rivayetleri de eserine aldığını, böylece mevzûat konusunda daha önce kaleme alınan kitapların muhtevasını bir araya getirmeye çalıştığını, bu sebeple *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a*'ya sahip olan bir kimsenin mevzû hadisler konusunda yazılmış bütün eserleri elinde bulundurmuş sayılacağını söylemektedir.

Senedleri zikredilmeyen mevzû rivayetler konularına göre sıralanmış olup bunlar tahâret, namaz, oruç, hac gibi fikhî bahislerden; Kur'an'ın, Hz. Peygamber'in, tanınmış sahâbîlerin, bazı zaman ve mekânların faziletleri, dualar, iman vb. konulardan ibarettir. Eserdeki 1423 rivayetin tamamına yakını Resûl-i Ek-

rem'e nisbet edilen sözler olup bunlar "hadis" kelimesiyle başlamakta, daha sonra muhtelif şahıslara nisbet edilen bazı sözler "kavlü fülân" başlığı altında nakledilmektedir.

Kendilerinden alıntı yapılan müelliflerin rivayetleri değerlendirilirken onların kullandıkları tabirler aynen verilmekte, bazı münekkitlerin birbiri hakkındaki itirazları da nakledilmektedir. Rivayetler, faydalanılan kaynakların kısa değerlendirmesiyle birlikte ve genellikle kısaca zikredilmekle beraber önemli görülen bazı rivayetler hakkında geniş açıklamalar yapılmaktadır.

Mevzûat literatürü hakkında değerli bilgilerin yer aldığı kitapta, mevzû hadislere çok yer veren veya içindeki hadislerin tamamı mevzû olan eserlerle naklettiği rivayetlere güvenilmemesi gereken tefsirler zikredilmekte ve hadis uydurmakla tanınan kimselerin adları verilmektedir. Eser, daha önceki mevzûat literatürünün bir özeti ve değerlendirmesi mahiyetindedir. Kettânî, Abdülhay el-Leknevî'den naklen Şevkânî'nin bu eserinde, İbnü'l-Cevzî gibi müelliflerden etkilenecek sahih ve hasen mertebesindeki birçok hadisi mevzû diye gösterdiğini belirtmektedir (*er-Risâletü'l-müstetrafe*, s. 152).

el-Fevâ'idü'l-mecmû'a Leknev (1272), Dehli (1272) ve Lahor'da (1302) basılmış, daha sonra Abdurrahman b. Yahyâ el-Muallimî el-Yemânî'nin tahkiki ve Abdülvehhâb Abdüllatif'in tashihiyle birlikte Kahire'de neşredilmiştir (1380/1960).

BİBLİYOGRAFYA :

Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-mecmû'a fi'l-eḥâdîsi'l-mevzû'a* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Muallimî — Abdülvehhâb Abdüllatif), Kahire 1380/1960; a.m.f., *el-Bedrü't-ṭâli'*, II, 219; Serkis, *Mu'cem*, II, 1161; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 818; *Hediyetü'l-'ârifîn*, II, 366; Ziriklî, *el-A'lâm*, VII, 190; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, s. 152; M. Yaşar Kandemir, *Mevzû Hadisler*, Ankara 1975, s. 162.

SELAHADDİN POLAT

el-FEVÂİDÜ'Z-ZİYÂİYYE

(القوائد الضيائية)

Cemâleddin İbnü'l-Hâcib'in
nahve dair *el-Kâfiye* adlı eserine
Abdurrahman-ı Câmî'nin

(ö. 898/1492)

yazdığı, daha çok

Molla Câmî adıyla insan şerh
(bk. el-KÂFİYE).